

SPOZNAVNO-EMOCIONALNO POSLUŠANJE GLASBE V ŠOLI

KATARINA HABE

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

katarina.habe@ag.uni-lj.si

Vidulin, S., Plavšič, M., in Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glasbe u školi*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Filozofski fakultet u Rijeci. ISBN 978-953-8278-39-6. 297 str.

Knjiga z naslovom *Spoznajno-emocionalno poslušanje glasbe v šoli*, ki je v letu 2020 izšla pri založbi Univerze Jurija Dobrile v Puli, je nastala izpod peresa treh hrvaških avtoric, glasbene pedagoginje izr. prof. Sabine Vidulin z Glasbene akademije Univerze Juraja Dobrile v Pulju, pedagoške psihologinje doc. dr. Marlene Plavšič s Filozofske fakultete Univerze Juraja Dobrile v Pulju in glasbene psihologinje doc. dr. Valneje Žauhar s Filozofske fakultete Univerze na Reki. Knjiga je kategorizirana kot znanstvena monografija, čeprav daleč presega akademске okvire. Pravzaprav predstavlja trden most med teorijo in prakso, kot ključni namen pa je izpostavljena uporabna vrednost teoretičnih dognanj. Slednja so oblikovana v nazorne didaktične pristope, ki učinkujejo kot smernice izboljšav v glasbenoizobraževalnem sistemu. Kot taka knjiga nagovarja širok krog bralcev, od strokovnjakov iz prakse, študentov različnih smeri (glasbene pedagogike, predšolske vzgoje, razrednega pouka, muzikologije, psihologije), raziskovalcev različnih področij, ki se ukvarjajo s fenomenom poslušanja glasbe, do vseh tistih, ki jih zanima poslušanje glasbe. Knjiga je namreč napisana v jasnem, razumljivem in nazornem jeziku, ki pri bralcu spodbudi tudi čustveno in ne zgolj spoznavno angažiranost ob branju. Besedilo je razdeljeno na sedem poglavij, pri čemer sta zadnji dve namenjeni obsežnemu naboru literature in predstavitvi več prilog, ki imajo uporabno vrednost predvsem za praktike na področju glasbenega izobraževanja. Odlika knjige je njena multidisciplinarna usmerjenost, ki se kot rdeča nit tke skozi vsa poglavja. Tako bralec spozna fenomen glasbenega poslušanja z različnih perspektiv, kar obogati njegov pogled na obravnavano tematiko. Delo je nastalo kot odgovor na aktualno problematiko vzgajanja in izobraževanja otrok v reflektivne odrasle poslušalce, ki cenijo lepoto slišane in prepoznajo kakovost umetniškega glasbenega izraza ter jih pri njihovem poslušanju vodita tako čustveno kot spoznavno doživljanje.

V prvem poglavju je opredeljeno poslušanje glasbe v šoli, njegova zgodovina, trenutno stanje in vizija za prihodnost. Avtorice izpostavljajo, kako pomembno je pri poslušanju v šolskem okolju čustveno in ne zgolj spoznavno

doživljanje poslušanega. Realnost je namreč ta, da je čustveni vidik v izobraževalnem okolju pogostokrat postavljen na stranski tir, poslušanje glasbe brez nagovarjanja čustvenega doživetja pa je kot bežen dotik informacije, ki v poslušalcu, še posebej otroku, ne zazveni, ne zavibrira, zato tudi hitro izveni. Pravzaprav je ravno čustveno doživetje temelj, ki razumu učencev omogoči, da odpre pot novih glasbenim spoznanjem, ki jih učenci tako tudi lažje vsidrajo v svoj spomin. Avtorice poslušanje glasbe razdelijo na pasivno in aktivno, na analitično in na celostno ter pri tem izpostavijo, da je aktivno in celostno poslušanje tisto, ki oblikuje reflektivnega poslušalca. Navajajo, da mladi na vsakodnevni ravni glasbo največkrat poslušajo preko medijev, in to precej pasivno, kot neke vrste zvočno ozadje, ki je stalno prisotno v njihovem okolju. Ker so tovrstnemu načinu poslušanja »instant«¹ glasbe, polne klišejev, izpostavljeni že predšolski otroci, je vloga vzgojno-izobraževalnega okolja pri oblikovanju glasbenega okusa otrok toliko večja; še posebej v predšolskem obdobju, ko je otrok v fazi slušne odprtosti in z radovednostjo ter veseljem sprejema raznolike glasbene dražljaje, je potrebno postaviti temelje za reflektivno poslušanje, ki pa mora izvirati iz čustvenega doživetja slišane. Čim bolj se otrok približuje obdobju mladostništva, tem bolj se zmanjšuje njegova odprtost za glasbeno raznolikost. Avtorice navajajo, da je kljub temu, da so ključni elementi glasbenega doživljanja dostopni vsem poslušalcem, subjektivni glasbeni doživljaj posameznika pod vplivom njegovih predhodnih izkušenj poslušanja in izpostavljenosti glasbi, njegovih glasbenih preferenc, poznavanja glasbe, učenja o glasbi in pod vplivom njene izvedbe. V prvem poglavju je izpostavljen tudi vpliv poslušanja kakovostne umetniške glasbe na celotno družbeno-kulturno okolje in poudarjena njegova transferna vrednost, ki se odraža v razvoju estetskih preferenc, oblikovanju identitete, izboljšanju socializacije in regulaciji emocij. Z zgodovinskega vidika avtorice obravnavano tematiko osvetlijo s podatkom, da je bilo poslušanje glasbe v šolski sistem uvedeno šele po drugi svetovni vojni in da se je njegova vloga v odnosu do drugih glasbenih področij spreminjala v odvisnosti od vzgojno-izobraževalnega ciklusa. V hrvaškem izobraževalnem okolju se izvaja standardni, spoznavni pristop poslušanja glasbe, ki je sicer metodično razdelan in s svojim analitičnim pristopom uspešno nagovorja razumsko poslušanje, zapostavljen pa je čustveni pristop poslušanja glasbe, pri čemer avtorice to izpostavljajo kot problematično.

Drugo poglavje obravnava multimodalno poslušanje glasbe. Multimodalni pristop predstavlja eno od osnovnih paradigem sodobnega izobraževanja, ne glede na izobraževalno področje in predmet. Ta pristop rezultira v kakovostnejših učnih izidih, ki jih lahko prepoznamo v večji asociativnosti, globlji obdelavi podatkov, zmožnosti daljšega vzdrževanja pozornosti, boljšem razumevanju ter nenazadnje večji motiviranosti in pozitivnih čustvih ob učenju. Avtorice opozarjajo, da so mladi v svojem vsakdanu izpostavljeni veččutnemu doživljanju poslušane glasbe, predvsem sta s slušno zaznavo prepleteni vidna in čutna zaznava. Zato je pomembno, da se tudi v učnem okolju pri poslušanju

uporablja multimodalni pristop, ki je na eni strani otroku bolj domač, po drugi strani pa povečuje njegovo izkušnjo doživljanja glasbe. Tako se poleg glasbe in govora pri pouku glasbe uporabljajo tudi slike, filmi, radijske in TV-oddaje, računalniški programi, kvizi in ostala multimedijška orodja. V poglavju je prikazanih tudi nekaj primerov dobre prakse, projektov in konceptov, s pomočjo katerih so se učenci seznanili z umetniško glasbo in ki so temeljili ravno na uporabi multimodalnega pristopa. Velik poudarek pa je zopet na praktičnosti uporabe multimodalnega pristopa pri pouku glasbe v šoli, kjer se poslušanje glasbe kombinira s petjem, z igranjem, doživljanjem, s spoznavanjem glasbenega dela. Navedena sta dva modela multimodalnega poslušanja glasbe v šolskem okolju, SEM (*Stage-English-Music*) in SGS (*slušanje glasbe-skladanje*), ki s svojim pristopom promovirata umetniško glasbo med otroki in mladino ter jo želita približati njihovem svetu.

Tretje poglavje še bolj odpira vrata uporabni vrednosti predstavljenega, saj je spoznavno-emocionalni pristop poslušanja in spoznavanja glasbe postavljen v glasbenopedagoški kontekst. V tem poglavju avtorice opozarjajo, zakaj je pri poslušanju glasbe v šolskem okolju nujno aktivirati čustva otrok in mladostnikov. Cilj poslušanja glasbe v šoli je v skladu s spoznavno-čustvenim pristopom v glasbenopedagoškem kontekstu oblikovati kulturno-umetniški svetovni nazor učencev, razviti in izboljšati njihove glasbene kompetence, hkrati pa obogatiti njihovo doživljanje, razumevanje in sprejemanje glasbe. Pri spoznavno-čustvenem pristopu se s pomočjo multimodalnih interaktivnih načinov dela s pomočjo uporabe multimedije spodbuja uresničevanje spoznavnih in emocionalnih nalog, ki podpirajo otrokov celostni razvoj. Pri tem pristopu se glasba doživlja s poslušanjem, petjem, z igranjem melodije, izvajanjem ritmičnih obrazcev, glasbenih oblik s plesom in podobno. Spoznavno-čustveni pristop omogoča usmerjanje pozornosti učencev tako v posamezne dele kot celoto, s prepletanjem nalog, ki zahtevajo analitičen um, in tistih, ki zahtevajo celosten, intuitiven um. Tako se glasbeno delo v okviru posamezne učne ure posluša večkrat, z različnim namenom: od prvobitnega celostnega doživljanja preko spoznanja do ponovnega doživljanja. Pri tem pomembno vlogo odigra refleksija doživetega in razumljenega; pogovor o različnih načinih čustvenega doživljanja, o različnih miselnih predstavah, o različnem dojemanju informacij, posredovanih s strani učitelja. Ta proces je dialoški in od učencev zahteva čustveno in miselno angažiranost. Učitelj pri tem odigra vlogo navdihovalca in ne zgolj prenašalca znanja, pomemben motivacijski moment pa predstavlja skupinsko poslušanje s sovrstniki.

Četrto poglavje je zelo praktično naravnano, saj so v njem predstavljene priprave učiteljev na pouk glasbe, ki je vključeval spoznavno-čustven pristop poslušanja. Poglavje je zelo nazorno, saj vsebuje primere učnih priprav, simpatično pa jih popestrijo tudi ilustracije in komentarji učencev, ki kažejo, da se jih je poslušana glasbena vsebina, posredovana s pomočjo spoznavno-čustvenega pristopa, dotaknila. V pripravah, narejenih po spoznavno-čustvenem pristopu

v glasbenopedagoškem kontekstu, se enako vrednotijo strokovnoglasbeni (teoretični in muzikološki del), družbeno-humanistični (pedagoški, psihološki in etični del) ter estetski vidik. Cilj opisanega pristopa je opolnomočiti pozicijo glasbe skozi združevanje emocionalne in spoznavne komponente doživljanja glasbe. Posebna pozornost je namenjena motivacijskemu momentu, saj navedeni pristop želi čim bolj vključiti celotnega učenca, ga spodbuditi k skupni in samostojni aktivnosti ter mu s pomočjo glasbe omogočiti uspešen razvoj njegove celovite osebnosti.

Peto poglavje predstavlja empirično raziskavo, kjer so avtorice preverjale spoznavno-emocionalni način poslušanja glasba pri pouku glasbe pri 557 učencih iz 30 oddelkov petega razreda in 16 različnih osnovnih šol na Hrvaškem in 15 njihovih učiteljih. Učenci so poslušali 4 njim manj znana glasbena dela, bodisi s pomočjo običajnega spoznavnega pristopa bodisi s pomočjo eksperimentalnega spoznavno-emocionalnega pristopa. Rezultati so pokazali, da večjih razlik v bližnjih učnih izidih sicer ni, pokazale pa so se razlike v tem, da so učenci, ki so poslušali glasbene primere s pomočjo spoznavno-emocionalnega pristopa, poročali o intenzivnejšem pozitivnem čustvenem doživljanju vseh glasbenih primerov in manj intenzivnem negativnem čustvenem doživljanju manj vseh glasbenih primerov. Uvodna aktivnost pri spoznavno-emocionalnem pristopu je pri učencih spodbudila večjo pozornost in več razmišljanj o odgovorov v zvezi s skladbo, prav tako pa so celotno uro kot tudi poslušane skladbe učenci eksperimentalne skupine vrednotili pozitivneje. Večja čustvena angažiranost je spodbudila tudi boljšo zapomnitev skladb pri učencih eksperimentalne skupine. Učitelji, ki so bili vključeni v raziskavo, so pri uporabi spoznavno-emocionalnega pristopa zaznavali večjo osredotočenost, zainteresiranost in vključenost učencev, zato bodo tovrsten pristop uporabljali tudi v prihodnje.

Zaključujem z besedami, da je to knjiga, ki jo priporočam vsakomur, ki mu ni vseeno, kaj poslušajo otroci, in ki se zaveda vzgoje in izobraževanja bodočih reflektivnih poslušalcev umetniške glasbe ter obiskovalcev klasičnih koncertov. Je zelo berljiva in ponudi odličen celostni vpogled v problematiko poslušanja glasbe skupaj z vizijo za prihodnost. S svojo vsebino je aktualna za danajšnji čas, privlačna pa je tudi njena oblikovna podoba. Vsekakor gre za delo, ki bo s svojimi spoznanji iz teorije in prakse odzvanjalo v bralcu.